Chapter 8

bihar board class 9 sanskrit solutions नीतिपद्यानि

अभ्यासः (मौखिकः)

1. संस्कृतभाषया उत्तराणि वदत-
(क) मनुष्यरूपेण के मृगाश्चरन्ति?
(ख) के भुवि भारभूता: सन्ति?
(ग) विघ्नविहता: प्रारभ्य के विरमन्ति?
(घ) न्यायात् पथ: के न प्रविचलन्ति?
(ङ) महात्मनाम् विपदि किम् लक्षणम् भवति?

उत्तर– (क) येषां न विद्या, न तप: न दानं, न शीलं, न गुणः न घर्मः, च भवन्ति ते मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति।
(ख) विद्या, तपः, दानं, शीलं, गुणः, धर्महीना: च भुवि भारभूता: सन्ति।
(ग) विघ्नविहिताः प्रारभ्य मध्या: विरमन्ति
(घ) न्यायात् पथः धीरा: न प्रविचलन्ति।
(ङ) महात्मानाम् विपदि धैर्यं लक्षणं भवति।

अभ्यासः (लिखितः)

1. एकपदेन संस्कृतभाषया उत्तराणि लिखत-
(क) कदा सिंहशिशुरपि निपति?
(ख) मत्यलोके भुवि भारभूता: के सन्ति?
(ग) का धिय: जाड्यम् हरति?
(घ) चेतः कः प्रसादयति?
(ङ) दिक्षु कीर्ति क: तनोति?
(च) महात्मनाम् किम् लक्षणम् अस्ति?
(ख) गुण धर्म रहित:।
उत्तर-(क) बाल्यकाले
(ग) सत्संगति:।
(घ) सत्संगति:।
(ङ) सत्संगति:।
(च) धैर्यम्।
2. अधोलिखितानि रेखांकितपदानि बहुवचने परिवर्तयत-
उदाहरणम् : एकवचने-त्वं कार्ये प्रवृत्तः असि।
बहुवचने-यूयं कार्ये प्रवृत्ताः स्थ।

(क) यस्य पार्श्वे नास्ति विद्या सः मृग इव चरति।
बहुवचने-येषां पार्श्वे नास्ति विद्या ते मृगा: इव चरन्ति।

(ख) सत्संगति: पुरुषस्य वाचि सत्यम् सिञ्चति।
बहुवचने-सत्संगतिः पुरुषाणाम् वाक्षु

https://www.evidyarthi.in/

(ग) नीचैः विघ्नभयेन कार्यं न प्रारभ्यते।
बहुवचने-नीचै: विघ्नभयेन कार्याणि न प्रारभ्यन्ते।।

(घ) सत्सङ्गतिः पुरुषस्य मानोन्नतिम् दिशति।
बहुवचने-सत्संगति: पुरुषाणाम् मानोन्नतिम् दिशति।

3. उचित विभक्ति प्रयोगं कृत्वा वाक्यानां पूर्तिः कुरुत-
उदाहरणम् वालकेन.........अक्षरं लिखितम्। (सुन्दर)
बालकेन सुन्दरम् अक्षरं लिखितम्।

(क) ज्ञानलवदुर्विदग्धं।........ ब्रह्ममापि न रञ्जयति ।
(ख) विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमाना:...........न परित्यजन्ति।
(ग) धीरा:...............पथः न प्रविचलन्ति।
(घ) सज्जनानाम् मैत्री दिनस्य........छाया इव भवति।
(ड) उत्तमजना:......... न परित्यजन्ति।
उत्तराणि-(क) नरम्
(ख) उत्तमजना:
(ग) न्यायात्
(घ) पराधभिन्ना
(ङ) प्रारब्धकार्याणि

4. अधोलिखितेषु शुद्धं पर्यायपद्वयं रेखांकितं कुरुत-
(क) निपुणाः – विज्ञा:, अज्ञाः,विशेषज्ञा:
(ख) लक्ष्मी: – इन्दिरा, रमा, शारदा
(ग) पथः – मार्गात्, सरण्याः, कुल्यायाः
(घ) शिशुः – बाल;, श्येनः,नवजात:
(ङ) सदसि – सभायाम्, सरसि, परिषदि

5. एक समुचितं पदं लिखत-
यथा-यस्य पाश्श्व 'ज्ञा' नास्ति सः........।
यस्य पार्श्वे 'ज्ञा' नास्ति सः अज्ञः।
(क) विघ्नेन विशेषेण हताः ये ते.......।(विघ्नहताः)
(ख) नीती निपुणा ये ते...........। (नीतिनिपुणाः)
(ग) सत्ता संगतिः.............। (सत्संगतिः)
(घ) महान् आत्मा अस्ति यः..........।(महात्मा)

6. स्तम्भद्रये लिखितानां विपरीतार्थकशब्दानां मेलनं कुरुत-
अ ब
(1)अज्ञः (क) दुःखम्
(11)सुखम्। (ख) विज्ञ: (1)विशेषज्ञः (ग) दुरात्मनाम् (v) विदाधम् (घ) अधमा:
(v)भुवि (ङ) उच्चै:

https://www.evidyarthi.in/

(vi) नीचैः (च) रसातले
(vii) उत्तमाः। (छ) अल्पज्ञः
(vil) महात्मनाम् (ज) मूर्खम्

उत्तराणि-

'अ' ब
अज्ञः – विज्ञः
सुखम् – दुःखम्
विशेषज्ञः – अल्पज्ञः
विदग्धम् – मूर्खम्
भुवि – रसातले
नीचेः – उच्चैः
उत्तमाः – अधमाः
महात्मनाम् – दुरात्मनाम्

https://www.evidyarthi.in/